

Стала економіка

УДК 338.45:338.24.021.8:339.564:330.59

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20752112>

Механізми реструктуризації переробної промисловості у вимірі суспільного добробуту та розвитку експорту¹

Ципліцька Олена Олександрівна

доктор економічних наук, доцент, провідний науковий співробітник
відділу інноваційної політики, економіки та організації високих технологій,
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», м. Київ,
Україна, <https://orcid.org/0000-0003-3803-9421>

Прийнято: 17.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

***Анотація:** Метою статті є обґрунтування механізмів реструктуризації переробної промисловості як опори для вирішення проблем задоволення внутрішніх потреб громадян, підвищення їх добробуту та розвитку експорту.*

Для досягнення поставленої мети у дослідженні використано низку загальнонаукових і спеціальних методів, серед яких: структурно-функціональний аналіз і економіко-математичне моделювання – для визначення структури механізмів забезпечення практичних дій щодо реструктуризації переробної промисловості та формалізації цих механізмів; метод системного аналізу - для розгляду переробної промисловості як єдиної

---

¹ Стаття підготовлена в рамках виконання наукового дослідження: "Формування структуроутворюючих опор воєнно-повоєнного економічного розвитку України" (другий етап: «Обґрунтування механізмів практичного забезпечення створення структурних опор воєнно-повоєнного розвитку економіки України») (держреєстр. № 0126U001546).

складної екосистеми, де зміна одного елемента (структури) впливає на всі інші; абстрактно-логічний метод - для визначення причинно-наслідкових зв'язків між напрямками структуроутворення та суспільним добробутом без впливу другорядних факторів; метод порівняльного аналізу (бенчмаркінг) - для зіставлення вітчизняних практик з успішними міжнародними практиками (досвідом країн ЄС); системний підхід - для розробки рекомендацій щодо використання механізмів реструктуризації переробної промисловості; логічного узагальнення результатів - для формулювання висновків.

У статті розроблено концептуальний підхід до формування механізмів реструктуризації переробної промисловості за принципом «Build Back Better and Greener», який базується на системній взаємодії фінансових, регуляторних, інноваційних, інституційних та ринкових складових через інструментарій економічної інженерії, що забезпечує узгодження інвестиційних проєктів, цільових програм та інституційно-регуляторних трансформацій для досягнення цілей сталого розвитку, підвищення добробуту населення та зміцнення експортного потенціалу.

Запропоновано модель політики реструктуризації переробної промисловості у воєнно-повоєнний період, що поєднує інструменти швидкого реагування та довгострокової структурної модернізації на основі централізованої координації, регіональної адаптації та механізмів партнерської взаємодії держави, бізнесу й міжнародних партнерів, забезпечуючи досягнення подвійного ефекту – зміцнення внутрішньої продовольчої та товарної безпеки і формування передумов для експортно орієнтованого зростання.

Удосконалено теоретико-методичний підхід до обґрунтування взаємозв'язку процесів структуроутворення та реструктуризації переробної промисловості, який розглядає структуроутворення як визначальний фактор формування кластерів, ланцюгів доданої вартості та інноваційних

екосистем, що задають параметри функціонування фінансових, регуляторних, інноваційних та інституційних механізмів розвитку галузі.

Розвинено наукові підходи до обґрунтування впливу реструктуризації переробної промисловості на соціально-економічний розвиток, які дозволяють встановити причинно-наслідкові зв'язки між структурними трансформаціями, рівнем зайнятості, якістю життя населення, екологічною безпекою та формуванням конкурентоспроможного експортного потенціалу держави.

Політика реструктуризації переробної промисловості повинна бути прагматичною, швидкої дії та орієнтованою на подвійний ефект: гарантувати внутрішню продовольчу та товарну безпеку/добробут і одночасно будувати основу для стійкого експортно-орієнтованого зростання. Це вимагає стратегічної комбінації інструментів, міцного організаційного каркасу, регіональної адаптації та постійного діалогу з бізнесом на основі прозорості та чітких пріоритетів дій.

Ключові слова: *структуроутворення, механізми структурної трансформації, промисловий розвиток, експортний потенціал, добробут громадян.*

Mechanisms of restructuring the manufacturing industry in the dimension of social welfare and export development

Olena Tsyplitska

Doctor of Economic Sciences, Leading Researcher, Department of Innovation Policy, Economics and Organization of High Technologies, State Organization «Institute for Economics and Forecasting of NAS of Ukraine», Kyiv, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0003-3803-9421>

Abstract: *The purpose of the article is to substantiate the mechanisms of restructuring the processing industry as a support for solving the problems of satisfying the domestic needs of citizens, increasing their well-being and developing exports.*

To achieve the set goal, the study used a number of general scientific and special methods, including: structural-functional analysis and economic-mathematical modeling - to determine the structure of mechanisms for ensuring practical actions regarding the restructuring of the processing industry and the formalization of these mechanisms; the method of system analysis - to consider the processing industry as a single complex ecosystem, where a change in one element (structure) affects all others; the abstract-logical method - to determine the cause-and-effect relationships between the directions of structure formation and social welfare without the influence of secondary factors; the method of comparative analysis (benchmarking) - to compare domestic practices with successful international practices (the experience of EU countries); a systemic approach - to develop recommendations for the use of mechanisms for restructuring the processing industry; logical generalization of results - to formulate conclusions.

The article develops a conceptual approach to the formation of mechanisms for restructuring the processing industry according to the principle of "Build Back Better and Greener", which is based on the systemic interaction of financial, regulatory, innovative, institutional and market components through the tools of economic engineering, which ensures the coordination of investment projects, target programs and institutional and regulatory transformations to achieve sustainable development goals, increase the well-being of the population and strengthen export potential.

A model of the policy for restructuring the processing industry in the war and post-war period is proposed, which combines tools for rapid response and long-term structural modernization based on centralized coordination, regional adaptation

and mechanisms for partnership interaction between the state, business and international partners, ensuring the achievement of a double effect - strengthening domestic food and commodity security and creating prerequisites for export-oriented growth.

The theoretical and methodological approach to substantiating the relationship between the processes of structural formation and restructuring of the processing industry has been improved, which considers structural formation as a determining factor in the formation of clusters, value-added chains and innovation ecosystems that set the parameters of the functioning of financial, regulatory, innovation and institutional mechanisms for the development of the industry.

Scientific approaches to substantiating the impact of restructuring of the processing industry on socio-economic development have been developed, which allow establishing cause-and-effect relationships between structural transformations, employment levels, quality of life of the population, environmental safety and the formation of a competitive export potential of the state.

The restructuring policy of the processing industry should be pragmatic, fast-acting and focused on the dual effect: guaranteeing domestic food and commodity security/welfare while simultaneously building the foundation for sustainable export-oriented growth. This requires a strategic combination of instruments, a strong organizational framework, regional adaptation and a constant dialogue with business based on transparency and clear priorities for action.

Keywords: *structural formation, mechanisms of structural transformation, industrial development, export potential, welfare of citizens.*

Постановка проблеми. Переробна промисловість на цей час є ключовим драйвером економічної стійкості України, безпосередньо впливаючи на забезпечення внутрішніх потреб населення, його добробут (через якість, доступність та безпеку товарів) та експортний потенціал країни.

Сучасні виклики, зокрема, воєнні руйнування, дефіцит кадрів, потреба у модернізації (через технологічне відставання від розвинених країн), логістичні обмеження вимагають її глибокої трансформації, яка дозволить подолати кризу та забезпечити створення більшої частки доданої вартості.

Отже, проблема полягає у проведенні ефективної реструктуризації переробної промисловості, яка спроможна одночасно забезпечувати внутрішні потреби, добробут громадян та розвиток експорту та яка потребує передбачуваного та цілеспрямованого структуроутворення. Воно забезпечує системність, узгодженість та стратегічну спрямованість усіх практичних механізмів трансформації галузі. Парадигма "Build Back Better and Greener" (Відбудувати краще та зеленіше) пропонує вектор для такої реструктуризації, спрямованої одночасно на підвищення конкурентоспроможності, екологічної стійкості та соціального добробуту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам реструктуризації переробної промисловості у руслі "Build Back Better and Greener" присвячено низку наукових досліджень, наприклад [1;2], які показують, що це не стихійний процес, а цілеспрямована трансформація, що вимагає чіткої системи механізмів практичного впливу. Механізми реструктуризації промисловості на принципах "Build Back Better and Greener" розглядаються українськими [3;4] та зарубіжними [5;6] науковцями дедалі частіше. Провідні дослідження [5 - 11] показують, що стійкі фінансові опори базуються на диверсифікації джерел, інструментів стимулювання "зелених" інвестицій та підтримці МСП. Основна увага дослідників зосереджена переважно на окремих механізмах, зокрема: розвиток ринку "зелених" облігацій для фінансування проектів модернізації переробки [5]; спеціалізовані кредитні лінії з пільговими умовами для інвестицій у енергоефективність, переробку відходів, впровадження Індустрії 4.0 через банки-партнери [7; 8]; фонди венчурного капіталу для "зелених" технологій, що розробляють інноваційні рішення для переробної

промисловості [6]; прискорена амортизація для "зеленого" обладнання [9]; податкові кредити/пільги для використання вторинної сировини [10]; гарантійні схеми та фонди поручительств для зменшення кредитних ризиків банків при кредитуванні інноваційних МСП переробників [11]; гранти та субсидії на НДДКР і пілотні проекти з фокусом на розробці та впровадженні нових технологій, бізнес-моделей (циркулярних) у МСП [11].

Наведені вище механізми реструктуризації промисловості розглядаються науковцями фрагментарно, без їх систематизації, вивчення внутрішньої будови та визначення впливу на соціально-економічний розвиток, зокрема, на такі важливі його показники, як суспільний добробут та розвиток експорту, що не дозволяє ефективно використовувати ці механізми для досягнення цілей реконструктивного економічного розвитку.

У власних наукових працях [12;13] показано результати проведеної діагностики стану переробної промисловості, оцінки рівня інноваційного потенціалу її галузей, аналізу інституційного середовища та мережевої взаємодії (розвиток кластерів та індустріальних парків; інтеграції науки, освіти, бізнесу та держави; участь у міжнародних виробничих мережах і ланцюгах доданої вартості). Це створює необхідне методологічне підґрунтя для подальших досліджень, спрямованих на визначення та обґрунтування механізмів реструктуризації переробної промисловості з позицій системного підходу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Таким чином, для розв'язання проблеми реструктуризації переробної промисловості на засадах "Build Back Better and Greener" та за принципами системності, узгодженості та стратегічної спрямованості усіх практичних механізмів трансформації галузі невирішеними на цей час залишаються питання: визначення внутрішньої будови механізмів практичного забезпечення реструктуризації переробної промисловості; визначення пріоритетів

структурування та напрямів їх інкорпорації у вимоги до механізмів реструктуризації переробної промисловості; обґрунтування причинно-наслідкових зв'язків між напрямками структурування і напрямками реструктуризації переробної промисловості у вимірі суспільного добробуту; визначення впливу напрямів структурування на експортні параметри механізмів реструктуризації переробної промисловості.

Базуючись на власних попередніх дослідженнях, а також враховуючи напрацювання провідних українських та зарубіжних вчених і організацій, у даній статті зосередимо увагу на комплексному розгляді механізмів практичного забезпечення реструктуризації переробної промисловості у контексті їх впливу на добробут та експорт.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування механізмів реструктуризації переробної промисловості як опори для вирішення проблем задоволення внутрішніх потреб громадян, підвищення їх добробуту та розвитку експорту. Для досягнення мети будуть вирішені такі завдання: виокремлення ключових ланок механізмів практичного забезпечення реструктуризації переробної промисловості; визначення структури механізмів забезпечення практичних дій щодо реструктуризації переробної промисловості (економічна інженерія); визначення впливу змісту та напрямів структурування на параметри механізмів практичної реалізації реструктуризації переробної промисловості у вимірі суспільного добробуту та розвитку експорту.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі систематизації та узагальнення наукових джерел [3;7;8;10-14;16;17;19;25-27] та у продовження власних попередніх досліджень можна виокремити ключові ланки механізмів практичного забезпечення реструктуризації (табл.1), які утворюють логічний ланцюг впливу на переробні підприємства.

Таблиця 1

Ключові ланки механізмів практичного забезпечення реструктуризації переробної промисловості

Назва механізмів	Ключові ланки
Фінансово-інвестиційні	"Зелене" та трансформаційне фінансування; податкові інструменти; державно-приватне партнерство
Регуляторно-нормативні	"Зелені" стандарти та технічні регламенти; стимулююче нормування; спрощення адміністративних процедур
Інноваційно-технологічні	Підтримка НДДКР; технологічні платформи та трансфер технологій; цифровізація виробництва та логістики
Інституційно-координаційні	Створення спеціалізованих агентств/департаментів; робочі групи/координаційні ради; стратегічне планування та моніторинг
Ринково-орієнтовані механізми	"Зелені" державні закупівлі (GPP); підтримка брендування та експорту; розвиток внутрішнього ринку якісної продукції

Джерело: власна розробка автора

Основою трансформації для переробної промисловості виступають фінансово-інвестиційні механізми, які містять такі провідні ланки:

- "Зелене" та трансформаційне фінансування [5;6], а саме: цільові кредити з пільговими ставками, гарантії, фонди венчурного капіталу для "зелених" технологій, механізми співфінансування модернізаційних проектів (наприклад, фонди "зеленого" переходу, спеціальні кредитні лінії міжнародних фінансових інституцій).

- Податкові інструменти [9], зокрема, пільги для інвестицій у енергоефективність, ВДВ, переробку відходів, виробництво екологічно чистої продукції; акцизні диференціації; введення плати за забруднення/використання ресурсів.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

- Державно-приватне партнерство (ДПП) для реалізації масштабних інфраструктурних проєктів (логістичні хаби, переробні кластери, системи управління відходами).

Чільне місце у процесі реконструктивного розвитку промисловості належить регуляторно-нормативним механізмам, які формують "правила гри" та включають:

- "Зелені" стандарти та технічні регламенти з жорсткими вимогами до енергоефективності обладнання, зниження викидів, використання вторинної сировини, біорозкладності упаковки, якості та безпеки продукції (відповідність до ЄС, якщо ціль – експорт).

- Стимулююче нормування, тобто прогресивні нормативи використання ресурсів/утворення відходів, що стимулюють до модернізації.

- Спрощення адміністративних процедур, яке полягає у прискореному оформленні дозволів для "зелених" проєктів, цифровізації регуляторних взаємодій (наприклад, "єдине вікно").

Технічну можливість трансформації переробної промисловості забезпечують інноваційно-технологічні механізми. Їх ключовими ланками є такі:

- Підтримка НДДКР через гранти, субсидії для досліджень у галузях ресурсозбереження, нових матеріалів, біотехнологій переробки, цифровізації виробництва (Інтернет речей, штучний інтелект).

- Технологічні платформи та трансфер технологій шляхом створення центрів компетенцій, промислових парків з інфраструктурою для апробації та впровадження нових технологій, сприяння імпорту передових "зелених" технологій.

- Цифровізація виробництва та логістики, що передбачає підтримку впровадження систем ERP/MES, промислового Інтернету речей (IIoT),

предиктивного аналітичного обслуговування для оптимізації виробництва та ланцюгів поставок.

Для організації процесу реструктуризації переробної промисловості використовуються інституційно-координаційні механізми, провідними ланками яких можуть бути наступні:

- Створення спеціалізованих агентств/департаментів, відповідальних за розробку та імплементацію стратегії реструктуризації переробки (наприклад, Агентство з модернізації промисловості).

- Робочі групи/координаційні ради з представниками держави, бізнесу (включаючи МСП), науки, громадськості для узгодження інтересів та моніторингу прогресу.

- Стратегічне планування та моніторинг, яке передбачає розробку детальних галузевих дорожніх карт реструктуризації з чіткими КРІ та регулярний аудит їх виконання.

Формування попиту на "зелену" та якісну продукцію переробної промисловості забезпечують ринково-орієнтовані механізми, основними ланками яких є наступні:

- "Зелені" державні закупівлі (GPP), що означає пріоритетність для продукції з підтвердженими екологічними характеристиками та високою якістю.

- Підтримка брендування та експорту, зокрема, програми просування національних "зелених" брендів, участь у міжнародних виставках, інформаційна підтримка експортерів щодо вимог цільових ринків.

- Розвиток внутрішнього ринку якісної продукції через інформаційні кампанії для споживачів, підтримку мереж реалізації локалізованої та екологічно відповідальної продукції.

Для успішної реструктуризації переробної промисловості критично важливою є координація структурної трансформації. Фахові дослідження [11; 14] показують, що вона досягається за наявності таких елементів:

1. Єдина національна стратегічна рамка, коли наявна чітка стратегія з визначеними цілями, показниками та відповідальністю. На жаль, в Україні поки цього не досягнуто, оскільки чинні стратегічні документи не завжди чітко узгоджені між собою (табл.2).
2. Багаторівневі діалогові майданчики, наприклад постійно діючих рад/робочих груп із представниками всіх рівнів та суб'єктів для вирішення суперечностей та узгодження дій. В Україні це досить розповсюджена практика, найчастіше такі робочі групи створюються з ініціативи міністерств та Комітетів Верховної Ради України, а також галузевих асоціацій та кластерів.
3. "Єдине вікно" для інвесторів та підприємств як централізований пункт інформації та підтримки для реалізації проектів реструктуризації. Прикладами в Україні та ЄС є Європейські цифрові інноваційні хаби [15;16].
4. Система моніторингу та оцінки, яка має регулярний збір даних про прогрес (на основі KPI), публічну звітність, незалежний аудит, корекцію стратегій та механізмів на основі результатів. Взірцевим прикладом такої системи є система моніторингу та оцінки від Світового банку [17].
5. Ефективна комунікація, що передбачає постійне інформування всіх стейкхолдерів про цілі, механізми, можливості та досягнення.

Таблиця 2

Чинні стратегічні документи та ініціативи України щодо реструктуризації, модернізації та розвитку промисловості

Назва документа	Сутність
Стратегія розвитку індустріальних парків на 2023–2030 роки	Базовий документ щодо розвитку промислової інфраструктури, локалізації виробництв, залучення

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

	інвестицій та створення нових виробничих майданчиків
Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України	Визначає напрями модернізації ОПК, імпортозаміщення, технологічного розвитку та інтеграції з НАТО
Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки	Передбачає розвиток промислових регіонів, смарт-спеціалізацію, індустріальні кластери та відновлення територій
Національна транспортна стратегія України до 2030 року	Спрямована на модернізацію логістики, транспортної інфраструктури та інтеграцію до європейських виробничих ланцюгів
Стратегія формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату до 2035 року	Містить напрям декарбонізації промисловості, енергоефективності та “зеленої” трансформації виробництва
Стратегія відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації МСП до 2027 року	Передбачає цифровізацію виробництва, підтримку малого та середнього промислового бізнесу, інтеграцію в європейські ринки
Ініціатива розвитку Індустрії 4.0 в Україні	Напрямок цифрової трансформації промисловості: автоматизація, smart manufacturing, цифрові кластери. Ініціатива реалізується через галузеві програми та кластери.
Плани відновлення та модернізації промисловості в межах Ukraine Facility та програм відновлення	Передбачають структурну модернізацію промисловості, локалізацію виробництва та “green recovery” та реалізуються поетапно.

Джерело: складено автором за [18-25]

Головна системна суперечність представлених стратегій та ініціатив полягає у необхідності одночасно: швидко відновити економіку під час війни, модернізувати промисловість за стандартами ЄС, забезпечити оборонну автономію, здійснити «зелений» перехід, зберегти макрофінансову стабільність. Через це багато стратегій є комплементарними на рівні

декларацій, але конкурують між собою за ресурси, кадри, енергію, інвестиції та державну підтримку.

Високоєфективним практичним інструментарієм реструктуризації промисловості є "економічна інженерія", що реалізується через взаємозв'язок конкретних інвестиційних проєктів, цільових програм та інституційно-регуляторних змін. Комплексний і системний підхід до побудови та впровадження розглянутих вище механізмів дозволить перетворити переробну промисловість на справжню опору для гарантованого задоволення внутрішніх потреб у якісних товарах, підвищення добробуту громадян через створення високопродуктивних робочих місць та сталого розвитку, а також для нарощування експортного потенціалу на основі конкурентоспроможної, "зеленої" та інноваційної продукції. Прикладом комплексного застосування "економічної інженерії" у переробній промисловості може бути створення регіонального кластеру з переробки сільгоспсировини на принципах циркулярної економіки. Його проєкти можуть включати будівництво сучасного енергоефективного комбінату з глибокої переробки; проєкт з переробки відходів (лушпиння, жмиху) на корми чи біопаливо; впровадження системи точного сільського господарства та технологій інтернету речей для ланцюга поставок тощо. Програмами можуть бути: залучення фінансування з державної програми розвитку агрокластерів та міжнародного "зеленого" фонду; участь у програмі підтримки експорту. Інститутами або регуляторами такого кластеру є адаптація регіональних норм для спрощення будівництва; участь кластеру у розробці галузевих стандартів переробки відходів; отримання "зелених" сертифікатів на продукцію. Наразі в Україні діє Кластер Циркулярної Економіки [26], який підтримує та розвиває подібні ініціативи.

Структурування виступає архітектором майбутнього промислового ландшафту. Його зміст (пріоритети) та напрями (інструменти формування) безпосередньо впливають на те, які механізми реструктуризації будуть задіяні,

які параметри вони матимуть (масштаб, цільову аудиторію, умови) та які результати (для добробуту та експорту) вони зможуть генерувати. Наприклад, орієнтація на створення регіональних біотехнологічних кластерів вимагатиме інших фінансових інструментів і регуляторних механізмів, ніж політика масової цифровізації окремих підприємств. Ключові пріоритети структуроутворення можна визначити, спираючись на чинні стратегічні документи та ініціативи, розглянуті раніше у табл.2. в частині, де між ними немає суперечностей або вони незначні. Крім того, враховуючи низку наукових досліджень [10; 27 - 29] та План для Ukraine Facility 2024-2027 [25], можна визначити вимоги до механізмів реструктуризації переробної промисловості (табл.3).

Таблиця 3

**Пріоритети структуроутворення та механізми реструктуризації
переробної промисловості**

Пріоритет	Вимоги до механізмів реструктуризації
Формування регіональних виробничо-переробних кластерів	<i>Фінансові:</i> Механізми кооперативного фінансування (кластерні фонди), ДПП для спільної інфраструктури. <i>Регуляторні:</i> Спрощення землекористання для кластерних територій, спеціальні економічні режими. <i>Інституційні:</i> Створення кластерних менеджмент-офісів як посередників між владою та бізнесом. <i>Інноваційні:</i> Спільні НДДКР-платформи кластеру.
Інтеграція в глобальні ланцюги доданої вартості	<i>Регуляторні:</i> Приведення стандартів якості та безпеки продукції до вимог ЄС/інших цільових ринків (HACCP, ISO 22000, ESG-звітність). <i>Фінансові:</i> Експортно-кредитне страхування, компенсація витрат на отримання міжнародних сертифікатів. <i>Інформаційні:</i> Системи моніторингу глобальних ринків та вимог, платформи B2B-матрчингу. <i>Інфраструктурні:</i> Розвиток логістичних хабів з митними складами.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Перехід до циркулярних моделей виробництва	<p><i>Регуляторні:</i> Жорсткі норми утилізації/переробки відходів, розширена відповідальність виробника (РВВ), заборона на захоронення перероблених відходів.</p> <p><i>Економічні:</i> Податкові пільги для використання вторинної сировини, плата за захоронення відходів.</p> <p><i>Інфраструктурні:</i> Державні інвестиції в системи збору та сортування відходів, переробні потужності.</p> <p><i>Інноваційні:</i> Підтримка НДДКР у галузі рециклінгу та нових матеріалів.</p>
Цифрова трансформація та розвиток високотехнологічних сегментів	<p><i>Фінансові:</i> "М'які" кредити/гранти для впровадження Industry 4.0, спеціальні амортизаційні групи.</p> <p><i>Інфраструктурні:</i> Розвиток швидкісного інтернету в промзонах, кібербезпека.</p> <p><i>Кадрові:</i> Програми перепідготовки інженерів, освітні партнерства з ІТ-сектором.</p> <p><i>Регуляторні:</i> Стандарти цифрової безпеки та обміну даними (GAIA-X тощо).</p>

Джерело: власна розробка автора

Інкорпорація пріоритетів структуроутворення у вимоги до механізмів реструктуризації має здійснюватись шляхом прямої інтеграції до критеріїв надання держпідтримки (фінансової, податкової); програмних документів (наприклад, умови участі у програмі модернізації); технічних регламентів та стандартів; показників ефективності роботи інститутів розвитку.

Напрями структуроутворення безпосередньо визначають, які аспекти добробуту буде покращено через реструктуризацію промисловості. У таблиці 4 показано причинно-наслідкові зв'язки, що виникають між напрямками структуроутворення та реструктуризації, і їх вплив на суспільний добробут.

Таблиця 4

Причинно-наслідкові зв'язки між напрямками структуроутворення і реструктуризації переробної промисловості у вимірі добробуту

Напрямок структуроутворення	Напрямок реструктуризації	Причинно-наслідковий ланцюжок → Вплив на добробут
Розвиток локалізованих кластерів	Глибока переробка с/г сировини на місцях	Створення робочих місць в регіонах → ↓ безробіття, ↑ доходів місцевого населення → ↑ споживча спроможність, ↓ міграція. Скорочення логістичних витрат → ↓ собівартість продукції → ↓ цін для споживачів, ↑ доступності якісних продуктів харчування. Збереження сировини (напр., швидкопсувної) → ↓ втрат → ↑ обсягів доступної продукції.
Цифрова трансформація	Впровадження систем прослідковності (traceability) та контролю якості	Повна прослідковність сировини та продукту → гарантія безпеки харчових продуктів → ↑ здоров'я населення. Оптимізація виробництва → ↓ виробничого браку → ↑ доступності якісної продукції.
Перехід до циркулярної економіки	Переробка відходів, використання вторинної сировини	Створення "зелених" робочих місць (збір, сортування, переробка) → ↑ зайнятості. Зменшення забруднення довкілля (повітря, вода, ґрунти) → ↑ якості життя, ↓ захворювань. Виробництво доступних товарів з вторсировини (напр., біопаливо, будматеріали) → ↓ витрат домогосподарств.
Створення умов для МСП	Спрощення доступу МСП до фінансування, інфраструктури, знань	Розвиток місцевих виробників → ↑ різноманітності продуктів на внутрішньому ринку, ↑ конкуренції → ↓ цін. Підтримка місцевих ініціатив/кооперативів → ↑ соціального капіталу та самозабезпечення громад.

Джерело: власна розробка автора

Таким чином, напрями структуроутворення, що фокусуються на локалізації, якості, екологічній безпеці та інклюзивності (МСП), забезпечують найсильніший позитивний вплив на суспільний добробут через відповідні напрями реструктуризації. Вони безпосередньо вирішують проблеми доступності, безпеки, зайнятості та екології.

Напрями структуроутворення фундаментально змінюють експортну спроможність переробної промисловості, визначаючи параметри механізмів її реструктуризації. Так, гармонізація з вимогами ключових експортних ринків (ЄС, США тощо) вимагає жорсткої інкорпорації міжнародних стандартів (GFSI, ISO, ESG, EU Green Deal) у національні техрегламенти та системи сертифікації. Відповідність продукції вимогам ринку впливає на зняття технічних бар'єрів і доступ до преміальних сегментів ринку. Інструментами цього впливу виступають програми компенсації витрат на сертифікацію, державні лабораторії з акредитацією за міжнародними протоколами.

Створення спеціалізованих експортно-орієнтованих кластерів потребує цільових механізмів фінансування та підтримки саме для експортерів (експортні кредити, кредити на оборотні кошти під контракти, страхування експортних ризиків). Зростання концентрації експортних потужностей та компетенцій впливає на ефект масштабу, спеціалізацію та розвиток національних "експортних брендів". Створення експортних альянсів, платформи для колаборативного експорту, спеціалізовані логістичні рішення можуть бути інструментами такого впливу.

Акцент на "зелених" та високотехнологічних сегментах (біотех, органіка, прецизійна переробка) вимагає механізмів підтримки інновацій та переорієнтації виробництва на продукти з високою доданою вартістю та "зеленим" іміджем. Зростання конкурентоспроможності у сегментах з високою маржинальністю здійснює вплив на вихід з цінової конкуренції на масових ринках, закріплення як постачальника преміум (нішевої) продукції.

До інструментів цього впливу належать гранти на розробку експортно-орієнтованих інновацій, просування "зелених" брендів на міжнародних платформах, підтримка патентної діяльності.

Розвиток логістичної інфраструктури та митної адміністрації вимагає механізмів інфраструктурних інвестицій та цифровізації митних процедур (наприклад, розвиток мережі митних складів, системи "єдиного вікна", електронного фітосанітарного контролю). Зростання таких експортних параметрів, як транспортно-логістичні витрати та час доставки впливає на передбачуваність та надійність постачання, конкурентоспроможність на ринках, де термін доставки є критичним (наприклад, харчова продукція з коротким терміном придатності до споживання). Інструментами такого впливу є ДПП в логістичній інфраструктурі, а також впровадження митних інновацій (блокчейн для простежуваності).

Таким чином, напрями структуроутворення, що фокусуються на стандартизації (відповідності глобальним вимогам), спеціалізації (в нішах з валовою доданою вартістю), "зеленій" трансформації та логістичній ефективності, кардинально підвищують експортну ефективність механізмів реструктуризації. Вони трансформують механізми з загально-підтримуючих у цілеспрямовані інструменти завоювання та утримання позицій на глобальних ринках.

Воєнно-повоєнний період вимагає швидких, але стратегічно виважених рішень, зокрема щодо переробної промисловості. Вона має стати ключовим драйвером відбудови, забезпечення продовольчої та товарної безпеки, створення робочих місць і нарощування експорту.

Політика держави має використовувати цілеспрямовані інструменти з подвійним ефектом, що означає одночасне задоволення внутрішніх потреб та стимулювання експорту. Як свідчить досвід розвинених країн, такими *інструментами для внутрішнього добробуту та безпеки* можуть бути:

- Програми швидкого відновлення локалізованої переробки з фокусом на мобільних/модульних переробних одиницях для швидкого розгортання [30] у безпечних регіонах/прифронтових областях (наприклад, переробка молока, зерна, м'яса) для забезпечення базових потреб населення.
- Цільові субсидії/компенсації на сировину та енергію для виробників соціально значущих товарів (хліб, молочні продукти, дитяче харчування) для стабілізації цін та доступності [31].
- Підтримка сільської переробки та кооперативів, зокрема гранти/низькі кредити на обладнання для малих цехів з переробки с/г продукції у сільській місцевості для забезпечення зайнятості та місцевого постачання [31].
- "Зелені" державні закупівлі (GPP) для соціальних установ, а саме обов'язкова частка закупівель якісної, безпечної та (де можливо) локалізованої продукції для шкіл, лікарень, ЗСУ [10; 32].
- Розвиток систем простежуваності (traceability) та безпеки харчових продуктів, що передбачає фінансову та технічну підтримку впровадження цифрових систем гарантії якості для внутрішнього ринку [33].

До *інструментів для розвитку експорту* можна віднести:

- "Експортні вікна" та прискорену сертифікацію, що передбачає створення спеціальних процедур для швидкого оформлення фітосанітарних, ветеринарних та інших сертифікатів, необхідних для експорту, з максимальною цифровізацією [25].
- Страхування воєнних ризиків для експортерів - державні та міжнародні (наприклад, за підтримки EBRD та ін.) програми часткового покриття ризиків невиконання контрактів через військові дії [34].
- Цільова фінансова підтримка для відповідності вимогам ЄС - компенсаційні програми для підприємств, що інвестують у модернізацію для відповідності стандартам EU Green Deal (НАССР+, екологічний дизайн, ESG-звітність).

- Логістичні субсидії (компенсації витрат), зокрема, пільги на транспортування експортних товарів альтернативними маршрутами (Дунай, "тверді мости", тимчасові коридори) [35].
- Агресивне просування бренду "Україна", що передбачає державну підтримку участі в міжнародних виставках, B2B-майданчики, інформаційні кампанії про якість та стійкість українських переробників тощо.

Висновки. Внутрішня будова механізмів практичного забезпечення реструктуризації переробної промисловості за принципом "Build Back Better and Greener" являє собою складну, але цілісну систему. Її ключові ланки (фінансові, регуляторні, інноваційні, інституційні, ринкові) взаємодоповнюються. Ефективність цієї системи залежить від чіткої ідентифікації та узгодженої взаємодії суб'єктів на всіх рівнях – від національного до рівня окремого підприємства, забезпеченої міцними механізмами координації. Реструктуризація переробної промисловості не є ізольованим процесом – її ефективність у задоволенні внутрішніх потреб, підвищенні добробуту та розвитку експорту безпосередньо залежить від контрольованого структуроутворення. Цей процес передбачає цілеспрямоване формування нових економічних структур (кластерів, ланцюгів доданої вартості, інноваційних екосистем), які визначають параметри механізмів практичної реалізації.

Структуроутворення виступає потужним каталізатором та "архітектором" механізмів реструктуризації переробної промисловості. Його напрями безпосередньо впливають на пріоритети та вимоги до фінансових, регуляторних, інноваційних та інституційних механізмів; соціальну спрямованість реструктуризації, визначаючи причинно-наслідкові ланцюги між структурними змінами та конкретними аспектами добробуту (зайнятість, доступність, якість, екологія) через відповідні напрями реструктуризації і експортний потенціал, формулюючи вимоги до механізмів щодо забезпечення

відповідності глобальним стандартам, розвитку спеціалізованих потужностей, логістичної ефективності та "зеленого" іміджу.

Список використаних джерел

1. International Development Association (2022) Building Back Better from the Crisis: Toward a Green, Resilient and Inclusive Future. Report from the Executive Directors of the International Development Association to the Board of Governors. URL:

<https://documents1.worldbank.org/curated/en/163861645554924417/txt/IDA20-Building-Back-Better-from-the-Crisis-Toward-a-Green-Resilient-and-Inclusive-Future.txt>

2. Рябчин О. М. (2024) Еволюція концепції Build Back Better: від відбудови після стихійних лих до зелених та повоєнних планів відновлення економіки України. *Економіка і організація управління*. 2024. № 3. URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/16915>

3. Петрова І. П. (2024) Інституціональне забезпечення реалізації принципів «Build Back Better» як спеціальних режимів міжнародно-публічно-приватного партнерства. 2024. URL: <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/items/0ead2b75-ad72-49e6-9213-96f2ddb29e66> (дата звернення: 18.05.2026).

4. Лиценко М. В. (2023) Проблемні аспекти дотримання принципу "building back better" в умовах відновлення та сталого розвитку України. *Наукові праці НДФІ*. 2023. - № 4. - С. 137-149. URL: https://npndfi.org.ua/?page_id=723&aid=1182&utm

5. IFC (2025) Report "Innovation in Green Technologies". July, 15. 2025. URL: <https://www.ifc.org/en/insights-reports/2025/innovation-in-green-technologies>

6. McKinsey&Co (2025) VC sees green shoots on the horizon. May, 13. 2025. URL: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/week-in-charts/vc-sees-green-shoots-on-the-horizon>
7. Худолій Ю., Кулинич А. (2024) Green banking та його розвиток в Україні. *Економіка і регіон*. 2024. Том 4. №95. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2024.4\(95\).3622](https://doi.org/10.26906/EiR.2024.4(95).3622)
8. IFC (2025). Harmonized Circular Economy Finance Guidelines. May, 15. 2025. URL: <https://www.ifc.org/en/insights-reports/2025/harmonized-circular-economy-finance-guidelines>
9. OECD (2025) Global Revenue Statistics Database 2024. <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-sub-issues/global-tax-revenues/brochure-global-revenue-statistics-database.pdf>
10. European Commission. (2026) Circular Economy Action Plan by 2030. URL: https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy_en?prefLang=ru
11. WorldBank (2026). Business Ready Report 2025. URL: <https://www.worldbank.org/en/businessready?a=display&templateFile=README.md>
12. Ципліцька О.О. (2025) Реструктуризація переробної промисловості як інструмент підвищення соціального добробуту та зростання експорту. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. №10(50). С. 892-915. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-10\(50\)-892-915](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-10(50)-892-915)
13. Ципліцька О.О. (2025) Реструктуризація переробної промисловості для повоєнного відновлення: рушії та виклики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. №20. С. 23-31. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.20.23>
14. EBRD (2026). Transition Report 2025-2026 URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/publications/economics/transition-reports/transition-report-2025-26.html>

15. Win-Win European Digital Innovation Hub (2026). URL: <https://win2edih.com.ua/>
16. Eastern Ukraine European Digital Innovation Hub (2026). URL: <https://eastern-ukraine-edih.org/>
17. World Bank Group (2026). Ukraine. URL: <https://www.worldbank.org/ext/en/country/ukraine>
18. Стратегія розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176-2023-%D1%80/sp:dark?lang=uk&utm#Text> (дата звернення: 18.05.2026).
19. Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2021#Text> (дата звернення: 18.05.2026)
20. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021 - 2027 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#n11> (дата звернення: 18.05.2026)
21. Національна транспортна стратегія України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.05.2026)
22. Стратегія формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату до 2035 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/483-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 18.05.2026)
23. Стратегія відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації МСП до 2027 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/821-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 18.05.2026)
24. Євген Ангел, Віталій Кравчук.(2019) Яка промислова політика потрібна Україні для переходу до Індустрії 4.0? *Дзеркало Тижня*. 5 квітня 2019. URL: https://zn.ua/ukr/macrolevel/yaka-promislova-politika-potribna-ukrayini-dlya-perehodu-do-industriyi-4-0-307765_.html

25. План для Ukraine Facility 2024-2027. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf> (дата звернення: 18.05.2026)
26. Кластер Циркулярної Економіки (2026). URL: <https://sse-ukraine.com/>
27. Гриценко А.А. (2025) Повоєнна Україна: пошук шляхів трансформації та відродження. *Економічна теорія*. 2025. № 2. С. 114-119.
28. Регіональний промисловий розвиток в умовах воєнних викликів : монографія / за ред. д.е.н. О.О. Ципліцької, к.е.н. Е.І. Шелудько ; НАН України, Державна установа "Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України". – Електрон. дані. – Київ, 2025. – 312 с. URL: <https://ief.org.ua/publication/monohrafii/2025/rehionalnyu-promyslovyu-rozvytok-v-umovakh-voennykh-vyklykiv>
29. European Commission (2026). European Industrial Strategy. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/strategy_en
30. Клименко К. (2026) Модульне будівництво дозволить оптимізувати витрати на відновлення прифронтових громад. *ProfBuild*, 26 травня 2026. URL: <https://profbuid.in.ua/uk/novosti/7942-ekspert-zaproponuvav-nairatsionalnishi-yi-sposib-vidbudovy-infrastruktury-v-zonakh-postiinykh-obstriliv>
31. Центр розвитку підприємництва (2026). Державні програми підтримки для бізнесу. URL: <https://businessinfo.cv.ua/derzhavni-programy-pidtrymky/>
32. Програма Зеленого відновлення промисловості України 2024-2028. URL: https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2024-08/UKR_Green%20industrial%20recovery%20programme%20for%20Ukraine%202024-2028_external_online%20%281%29.pdf
33. FAO (2021). Strategic Framework 2022-31. URL: <https://www.fao.org/strategic-framework/en>

34. EBRD (2026). Trade Facilitation Program “Supporting Ukraine”. April, 2026. URL: <https://www.ebrd.com/tfp>

35. WorldBank (2023). Report "Rapid Damage and Needs Assessment 2". URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099184503212328877>